

ALLHELGONAFRID

MALMÖ KONSERTHUS, TORSDAG 30 OKTOBER KL 19.30
2008/2009

MALMÖ SYMFONIORKESTER
LUNDS STUDENTSÅNGARE

EVA OLLIKAINEN dirigent
ISABELLE VAN KEULEN violin
Jörgen Svensson, konsertmästare
Thomas Caplin, körinstudering

MAX BRUCH (1838-1920)

In memoriam. Adagio ciss-moll op 65 / 16 min

KARL-BIRGER BLOMDAHL (1916-1968)

Adagio ur Vagnatten / 6 min

ALBAN BERG (1885-1935)

Violinkonsert, "Dem Andenken eines Engels" / 27 min

Andante - Allegretto
Allegro - Adagio

PAUS

LUIGI CHERUBINI (1760-1842)

Requiem nr 2 d-moll / 52 min

Introitus et Kyrie
Graduale
Dies irae
Offertorium
Sanctus
Pie Jesu
Agnus Dei

EVA OLLIKAINEN dirigent

Foto: Jukka Ritola

"En ny stjärna är född" skrev finska dagstidningen Helsingin Sanomat när den då 21-åriga Eva Ollikainen vann första pris i den internationella Jorma Panula-tävlingen 2003. Året därpå inbjöds hon till International Conductors Academy, arrangerad av Allianz Cultural Foundation, där hon fick arbeta med London Philharmonic Orchestra och Kurt Masur samt londonbaserade Philharmonia Orchestra och Christoph von Dohnányi. Eva Ollikainen, född 1982 i Finland och utbildad i Jorma Panulas och Leif Segerstams dirigentklass vid Sibelius-Akademien, har dirigerat Finska Radions Symfoniorkester, Åbos Filharmoniska Orkester, stadsorkestrarna i bl a Tammerfors, Vasa och Jyväskylä, sinfoniettorna i Tapiola och Björneborg, Islands Symfoniorkester, Sveriges Radios Symfoniorkester, Kungliga Filharmonikerna, Helsingborgs Symfoniorkester, Malmö SymfoniOrkester samt statsorkestrarna i Estland och Litauen. Sommaren 2006 deltog hon i Tanglewood Music Center under ledning av Herbert Blomstedt, Bernhard Haitink och James Levine.

Under säsongen 2007/2008 debuterade hon bl a med Göteborgs Symfoniker, Norrköpings Symfoniorkester, Svenska Kammarorkestern och Flamländska Radions Symfoniorkester samt dirigerade balett, dubbelföreställningen med Ravels Spanska timmen och Stravinskis Näktergalen, på Kungliga Operan i Stockholm och Svansjön vid Finlands Nationalopera.

ISABELLE VAN KEULEN violin

Foto: Marcus Borggren

Isabelle van Keulen från Holland brukar beskrivas som en violinist (och violast) av högsta kaliber. Med sin karismatiska utstrålning och musikaliska vitalitet har hon etablerat sig som en framstående musiker på världens främsta konsertsener. Isabelle har bl a framträtt med Berlinerfilharmonikerna, Concertgebouw-orkesteren i Amsterdam, NDR Sinfonieorchester Hamburg, Gewandhausorkesteren i Leipzig, Wiens Radiosymfoniker, filharmonikerna i Stockholm och Helsingfors, Tonhalle Zürich, London Philharmonic Orchestra, Hallé Orchestra, NHK Symphony Tokyo, symfoniorkesterna i Cincinnati och Toronto med di-

rigenter såsom Mark Elder, Valerij Gergiev, Neeme och Paavo Järvi, Sir Neville Marriner, Leif Segerstam, Osmo Vänskä, Ilan Volkov, Philippe Herreweghe och David Zinman. Sommaren 2006 var hon solist med London Mozart Players vid öppningskonserten av BBC Proms debutserie i Cadogan Hall, London.

Isabelle van Keulen har ett starkt engagemang i nyskriven musik och har många nutida tonsättare på sin repertoar. Bl a inledde hon säsongen 2006/2007 med att uruppföra Erkki-Sven Tüürs Dubbelkonsert med MDR Leipzig. Kammarmusiken är central för Isabelle van Keulen. Hon är violinist i Leopold String Trio tillsammans med violasten Lawrence Power och cellisten Kate Gould. Trion vann Royal Philharmonic Society's Chamber Ensemble Award 2005 och överröses med fina recensioner överallt där de framträder, bl a Carnegie Hall i New York, Musikverein i Wien, Concertgebouw i Amsterdam och Wigmore Hall i London. Under åren 1996–2006 var hon konstnärlig ledare för Internationella Musikfestivalen i Delft, Holland som hon själv grundat. Dit bjöd hon in vänner och kollegor som Leif Ove Andsnes, Håkan Hardenberger, Gidon Kremer m fl. Säsongen 2007/2008 hade hon ett nära samarbete med Amsterdam Sinfonietta och med Norska Kammarorkesteren. Sedan många år framträder Isabelle dessutom regelbundet med holländske pianisten Ronald Brauti-

gam. Duon har gjort en rad skivinspelningar på Challenge Records. Den omfattande diskografin rymmer bl a Erkki-Sven Tüürs Violinkonsert med Birminghams Symfoniorkester under Paavo Järvi (ECM Records) som kritikerrosats. Isabelle van Keulen har även spelat in verk av Haydn, Mozart, Vieuxtemps, Saint-Saëns, Lutoslawski, Schnittke, Dutilleux, den kompletta duorepertoaren av Stravinskij med Olli Mustonen (Philips Classics) och samtliga verk för violin, viola och orkester av Bruch. Efter att framgångsrikt ha framfört Alban Bergs Violinkonsert med Göteborgs Symfoniker och Mario Venzago 2006 gjorde de även en inspelning av den. Många anser van Keulen vara den främsta interpreten av Bergs Violinkonsert. Framöver väntar bl a ett framträdande med violinisten Baiba Skride med CPE Bach Kammerorkester och Harmut Haenchen. De kommer att framföra Mozarts Concertone för två violiner samt Schnittkes Concerto Grosso nr 1 för två violiner, cembalo och stråkorkester. Skride och van Keulen framträdde tillsammans första gången 2006 med London Philharmonic Orchestra och det blev givetvis succé. När MSO var på turné i Amsterdam i augusti var Isabelle van Keulen solist vid den ena av de två konserterna i Concertgebouw.

Isabelle van Keulen är utbildad vid Sweelinck-konservatoriet i Amsterdam samt för Sandor Vegh vid Salzburg Mozarteum.

Foto: Marcus Borggren

LUNDS STUDENTSÅNGARE

Lunds Studentsångare är en av Sveriges äldsta körer. Den grundades år 1831 av kompositören Otto Lindblad (bl a Kungssången och Längtan till landet), som också var körens förste dirigent. Fräschören har bibehållits genom åren tack vare professionella och hängivna körledare samt den uppfriskande omsättningen av körmedlemmar. Ca 50–60 studenter och några före detta studenter från i stort sett samtliga fakulteter vid universitetet sjunger

Foto: My Gillberg

i kören. Dirigent är Thomas Caplin, som nyligen efterträdde Mats Paulson. Caplin är utbildad sångare och körpedagog i Köpenhamn och Stockholm. Sedan 1989 bor han i Norge, där han är verksam som dirigent och kursledare. Han korades till Årets körledare i Norge 2004 och Den norske studentersangforening vann första pris i den stora körolympiaden (manskörklassen) i Kina 2006, då Caplin var dess ledare.

Körens repertoar rymmer såväl nutida som traditionell musik. Varje år inbjuder Lunds Student-sångare tonsättare att skriva musik till de årliga konserterna i Lund, liksom för de många turnéerna både in- och utrikes. Mottot är att dela med sig av den stora kulturskatt som svenska och nordiska sånger utgör. De traditionella 1800-talssångerna, älskade av både svenskarna och de nordiska grannarna, kan man höra varje år vid den traditionella första maj-konserterna på universitetstrappan som även blivit en TV-klassiker. Kören intar en central ställning i universitetets och stadens kulturliv i Lund, konserterna är oftast utsålda. Skivan Sköna maj (Naxos) passerade snabbt gränsen för platina inom klassisk musik och uppföljaren Strålande jul (Naxos) blev än mer populär och fick dubbel platina.

MAX BRUCH

In memoriam

Max Bruch har blivit mycket älskad för sin första violinkonsert, den i g-moll. Så älskad att man lätt glömmer bort att han skrev två violinkonserter till och dessutom ytterligare sex större eller mindre verk för violin och orkester. År 1893 gav han sig i kast med det mest omfattande av hans ensatsiga konsertstycken, inte bara vad gäller tid utan också orkesterstorlek. Han har byggt på den vanliga orkestern med

engelskt horn, kontrafagott, ytterligare horn och pukor. Men detta har han inte gjort för att uppnå maffiga tuttieffekter, utan för att kunna variera den avmätta klangpaletten så mycket som möjligt. I ett brev till den då mycket kände violinsolisten Joseph Joachim skrev Bruch i januari 1893 ett brev där han berättade om bakgrunden till stycket. Där framkommer att Bruch inte haft någon särskild person i åtanke, utan att det är en allmänt hållen klagosång. Visserligen hade två tyska kejsare gått ur tiden strax innan, men det här var ett alldeles för litet stycke för att hylla dessa. In memoriam är komponerad i en klar sonatform med en lyriskt vacker ton och där flera teman står för kontraster. Solisten spelar tillsammans med orkestern, men också i fint utformade dialoger med enskilda orkestersolister. Det är en lugn, besinnad sorg som kommer till uttryck och absolut ingen heroism.

© Stig Jacobsson

KARL-BIRGER BLOMDAHL

Adagio ur vaknatten

Litteraturforskaren Helge Åkerhielm skrev ett skådespel med titeln Vaknatten, pjäsen gavs av Dramatikerstudion i Stockholm hösten 1945. Blomdahl hade skrivit musiken redan året innan och i december 1944 hade den uruppförts på Stockholms Borgarskola i en version för orgel. Tonsättaren sammanställde musiken till en kort orkestersvit som han gav namnet Teatermusik nr 1. Någon Teatermusik nr 2 kom det dock aldrig att bli.

Dramats handling utspelas under häxprocessernas tid och det Adagio som

foto: Ulf Stråhle

inleder sviten anger dess dystra och hotfulla grundstämning. Detta Adagio återkommer sedan ett par gånger i varierad form, men däremellan skrev han några satser med ljusare karaktär som har med pjäsens kärlekspår att göra. Adagiot utgör verkets tyngdpunkt, både vad gäller längd och konstnärligt värde och för det mesta är det bara denna sats som spelas. Här bevisar den annars så kontroversielle Blomdahl att han även hade en romantisk ådra. Stycket är en riktig pärla.

© Stig Jacobsson

ALBAN BERG

Violinkonsert, "Dem Andenken eines Engels"

När Alban Berg under sitt sista levnadsår, 1935, arbetade på sin andra opera Lulu, nåddes han i april av sorgebudet att den artonåriga Manon, dotter till Alma Mahler (tidigare gift med Gustav Mahler) och hennes nye make Walter Gropius, avlidit i barnförlamning. Han kände flickan väl och greps djupt av tragedin. Han lade operan åt sidan för att istället hinna med en beställning av en violinkonsert som han tidigare erhållit från den amerikanske violinisten Louis Krasner. Konserten tänkte han sig nu som ett Requiem över Manon, varför han gav den titeln Till minnet av en ängel. Efter som Berg själv avled i blodförgiftning på julafton samma år, förblev operan Lulu ofullbordad. Men istället berikades världen med den mest betydelsefulla violinkonsert som skrivits under 1900-talet. Den fullbordades på en för Berg mycket kort tid (slutdaterad den 11 augusti) och uruppfördes postumt den 14 april 1936 under en ISCM-konsert (Internationella Sällskapet för Samtida Musik) i Barcelona. Krasner var givetvis solist och han hade därefter ensamrätt på konserten i tio år. Under dessa år spelade han den ofta, även i Stockholm.

Manon Gropius (Alma Mahlers tredje dotter)

Alban Berg, sista porträttet 1935

Musiken rymmer både traditionella och för tiden nymodiga inslag. Här finns en tolvtonsserie - Berg var ju ändå en av Arnold Schönbergs mest hängivna elever. Men här finns också koralen Es ist genug citerad från Bachs kantat nr 60. En folkvisa från Kärnten bidrar med minnen från en lycklig ungdomstid. Men Berg har avstått från den klassiska konsertens förväntade tre satser, för att istället skriva två satser som båda är tvådelade. Den första utvecklas från ett vänligt Andante till ett mer dansant Allegretto, den andra balanserar ett omvälvande Allegro mot en serie variationer över Bachkoralen. Mot slutet ger beteckningar som religioso och amoroso en enorm laddning till detta fantastiska verk - det sista Berg fullbordade.

© Stig Jacobsson

LUIGI CHERUBINI

Requiem nr 2

Cherubini föddes i Florens och där utbildade han sig inom musiken. Men under den här tiden var suget efter italienska tonsättare så stort, särskilt från Paris, att han i tjugofemårsåldern gjorde den franska huvudstaden till sitt hem för resten av livet. Hans stora popularitet grundade sig framförallt på fyrtio framgångsrika operor. I Paris fick han uppleva en av den moderna historiens mest omtumlande epoker: han kom dit under l'Ancient Régime, fanns där under revolutionen och terrortiden - han komponerade själv några revolutionära sånger - och fick uppleva Napoleon både som konsul och kejsare. Tillfälligt, officiellt för att skriva en ny opera, bosatte han sig i Wien 1805. Det var då Beethoven kallade Cherubini för den ledande av alla tonsättare av dramatisk musik, men det var också då Napoleon gjorde sitt segertåg in i Wien, vilket den smidige Cherubini lyckades vända till sin fördel. Napoleon beordrade honom att dirigera ett antal konserter i Schönbrunn och ombads sedan av honom personligen att snarast återvända till Paris. År 1814 utnämnde Ludvig XVIII honom till riddare och 1841 blev han kommandör av hederslegionen.

Cherubini komponerade sitt första Requiem i c-moll 1816 och tjugo år senare följde det andra i d-moll för manskör och orkester, men liksom första mässan utan solister. Det är en krävande och egensinnig musik, som ännu en gång avslöjar hans självständighet. Ingen kunde som han förena lärd kontrapunkt med rikt

orkestrerad dramatisk musik. Djupt personlig, pessimistisk och laddad. Som vanligt är det satsen Dies irae (Vredens dag) som utgör verkets kärna. Man uppmärksammade Cherubini för hans konstnärliga integritet och utnämnde honom till direktör för Pariskonser-vatoriet, en post som han innehade till månaden före sin bortgång vid 82 års ålder. Rekviet i d-moll spelades vid hans egen statsbegravning.

Luigi Cherubini,
(född 1760 i Florens - död 1842 i Paris)

© Stig Jacobsson

REQUIEM

Musik av Luigi Cherubini

Introitus et Kyrie

Requiem aeternam dona eis,
Domine, et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus, Deus, in Sion,
Et tibi reddetur votum in Jerusalem;
Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet.
Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Giv dem evig vila, Herre,
och låt ljuset ständigt lysa för dem.
Dig, Gud, skall man besjunga i Sion,
Dig skall man åkalla i Jerusalem.
Hör min bön, till Dig skall alla människor komma.
Herre förbarma Dig,
Kriste förbarma Dig,
Herre förbarma Dig.

Graduale

Requiem aeternam dona eis,
Domine, et lux perpetua luceat eis;
In memoria aeterna erit justus,
Ab auditione mala non timebit.

Giv dem evig vila, Herre,
Och låt ljuset ständigt lysa för dem.
I evigt minne är den rättfärdige.
Att höra onda ting fruktar han inte.

Dies Irae

Dies irae, dies illa
Solvat saeculum in favilla,
Teste David cum Sibylla;
Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.

Vredens stora dag är nära
Elden skall då allt förtära,
Så var siarsångens lära.
Hela världen, skräckbetagen
Skåda skall de stränga dragen
Av sin domare den dagen.

Tuba mirum, spargens sonum
Per sepulcra regionum,
Coget omnes ante thronum.
Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,
Judicanti responsura.

Dombasuner mäktigt skalla
Och ur jordens gravar alla
Mänskor fram för tronen kalla.
Döden själv skall häpen vara,
När, att inför domen svara,
Sig de döda uppenbara.

Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus judicetur.
Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit:
Nil inultum remanebit;
Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus?
Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis

Boken öppnas: där står skrivet
Vad av alla är bedrivet
I det flydda jordelivet.
Uppenbart blir allt, som gömdes
Åter framlagt allt, som glömdes,
Avdömt allt, som förr ej dömdes.
Vad skall då jag arme svara?
Vem skall där min själ försvara?
Knappt den rene trygg kan vara.
Konung som kan alla fälla,
Nåd för rätt du låter gälla.
Fräls mig, du all godhets källa.

Recordare, Jesu pie,
Quod sum causa tuae viae;
Ne me perdas illa die.
Preces meae non sunt dignae;
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.
Inter oves locum praesta,
Et ab hoedis me sequestra.
Statuens in parte dextra.

Milde Jesus, minns för mina
Synder gick du till din pina:
Skjut ej bort mig från de dina.
Ej min bön är värd att höras,
Låt ditt hjärta ändock röras,
Ej i lågor mig förgöras.
Låt bland fåren mig få bida,
Icke gettrens öde lida,
Ställ mig på din högra sida.

Quaerens me, sedisti lassus,
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.
Qui Mariam absolvisti
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.

Trött du vandrat vägar vida
Korsets kamp för mig att strida,
Att jag skulle nåd förbida.
När du synderskan benådar
Och till rövarn huldrikt skådar,
Tröst och hopp du mig ock bådär.

Juste iudex ultionis
Donum fac remissionis
Ante diem rationis.
Ingemisco, tamquam reus,
Culpa rubet vultus meus:
Supplicante parce, Deus.

Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis:
Voca me cum benedictis.
Oro supilex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis:
Gere curam mei finis.

Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla
Judicandus homo reus.
Huic ergo parce, Deus:
Pie Jesu, Domine,
Dona eis requiem. Amen.

Offertorium

Domine Jesu Christe,
Rex gloriae, libera
Animas omnium fidelium
Defunctorum de poenis inferni et
De profundo lacu.
Libera eas de ore leonis,
Ne absorbeat eas tartarus,
Nec cadant in obscurum;
Sed signifer sanctus Michael
Repraesentet eas in lucem sanctam.
Quam olim Abrahae
Promisisti et semini ejus.
Hostias et preces tibi, Domine,

Du som hämnar kränkta lagen,
Låt min skuld från mig bli tagen,
Innan domens stund är slagen.
Skuldförtyngd jag faller neder,
Rodnad på min kind sig breder:
Fräls den ångrande som beder.

Döm ej mig att från dig fara,
Kalla mig av nåd att vara
Bland de evigt frälstas skara.
Djupt i stoftet böjd jag vänder
Mig till dig med knäppta händer,
Att ett saligt slut du sänder.

Vredens dag, du underbara,
Då envar för dom skall svara!
Vem skall rädda då oss arma?
Gud allsmäktig. Dig förbarma!
Jesu Krist, dig till oss vänd
Och din frid oss allom sänd! Amen.

Herre Jesus Kristus,
Härlighetens Konung, bevara
Alla troende dödas själar
Från helvetets kval
Och för underjordens djup.
Bevara dem för lejonets vrede,
Så att de inte
Nedstörtar i djupet.
Utan må den helige Mikael,
Banérföraren, föra dem till det
Heliga ljuset, såsom du en gång lovade
Abraham och hans efterkommande.
Offergåvor och böner bringa vi,

Laudis offerimus,
Te suscipe pro animabus illis,
Quarum hodie memoriam facimus:
Fac eas, Domine, de morte
Transire ad vitam, quam olim
Abrahae promisisti et semini ejus.

Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus,
Dominus Deus Sabaoth,
Pleni sunt coeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis!
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis!

Pie Jesu

Pie Jesu, Domine,
dona eis requiem sempiternam.

Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
Dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
Dona eis requiem sempiternam.
Lux aeterna luceat eis, Domine.
Cum sanctis tuis in aeternum,
Quia pius es.
Requiem aeternam dona eis, Domine.
Et lux perpetua luceat eis!

Dig till pris, o Herre.
Mottag dem för de själar,
Vilka vi idag ha i minnet.
Herre, låt dem från döden
Övergå till livet, såsom du en gång
Lovade Abraham och hans efterkommande.

Helig, helig, helig
Är Herren Sebaot.
Fulla äro himlarna och jorden av din härlighet.
Hosianna i höjden!
Välsignad vare Han, som kommer i Herrens namn.
Hosianna i höjden!

Milde Herre Jesus,
giv dem vila, evig vila.

O Guds lamm som borttager världens synder,
Giv dem frid.
O Guds lamm som borttager världens synder,
Giv dem evig frid.
Herre, låt det eviga ljuset lysa för dem.
O Herre, hos dina heliga i evighet,
Ty du är mild.
Herre giv dem den eviga friden.
Må det eviga ljuset lysa för dem!

